

N:o 28.

Ank. till Riksd. kansli den 16 mars 1906, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion angående skyldigheten att erlægga kommunalutskylder i stad.

I en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 34, hafva herrar *G. Jansson* i Krakerud, *C. J. Berggren*, *O. Anderson* i Hasselbol, *M. Matsson* och *K. J. E. Hultkrantz* anförde:

»I kungl. förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse i stad förekommer en §, som har gifvit anledning till felaktig tolkning och många besvär med olika utgång. Vi mena § 58, som innehåller ett undantag från den i § 57 gifna allmänna regeln, att stadsutskylder debiteras på grund af och i förhållande till den skattskyldige påförda bevillningen till staten af fast egendom och för kapital eller arbete. Undantaget består, som bekant, däri, att, där i lag eller allmän författning är stadgadt, att viss utskyld skall utgå efter annan än den i § 57 mom. 1 bestämda grund, eller att vissa från skattskyldighet till staten eljest befriade invånare skola till fyllande af särskilda behof bidraga, till efter rättelse skall gälla hvad i sådant fall är förordnad.

Under tiden från början af författningens tillämpning och intill 1883, då till § 58 gjordes det uttryckliga tillägget, att i öfrigt ej finge ske någon annan afvikelse från den stadgade grunden, än som medgifves i § 59 — hvilken åter handlar endast om befrielse från utskylder — skedde flera försök till utsträckning till städerna. Så försökte staden Karlstad att

för år 1864 påföra kommunalskatt för därvarande gymnasiibyggnad, för hvilken ej erlades bevillning till staten, men detta försök afvisades genom kungl. brefvet den 28 december 1866. I samlingar af prejudikat från denna tid finnas för öfrigt flerfaldiga exempel på hvad oreda och trassel denna § 58 åstadkommit. Bland annat har den mening, som oss synes med orätt, gjort sig gällande, att allmänna författningar, som tillkommit efter kommunallagen, skulle lämna tillräcklig grund för undantag från regeln i § 57. Men äfven sedan det nämnda tillägget tillkommit genom förordningen den 22 juni 1883, hafva mer eller mindre lyckade försök ej utblifvit att genom s. k. »öfverenskommelser», grundade på kungl. cirkuläret den 10 juli 1863 om likställighet emellan städernas invånare, tillföra städerna en inkomst af sådana fastigheter, för hvilka bevillning till staten icke erlägges. Det har härvid händt, att allmänna institutioner, utan att ens blifva hörda, pålagts kommunalskatt till godtyckliga belopp, och att rättelse i sådant skattläggande icke stått att vinna, oaktadt upprepade, af full bevisning stödda bevis; och tillåta vi oss, för att styrka vår uppgift härutinnan, att hänvisa till bilagorna, som utvisa, att det äfven denna gång varit staden Karlstad, som velat och nu lyckats tillvinna sig en skatt, hvilken kommer att drabba länet i betydligt högre grad, sedan nytt lasarett blifvit å annan plats inom stadens område uppfördt till ett värde af omkring en million kronor, hvartill staden icke synes oss berättigad.

På grund häraf tillåta vi oss föreslå, att Riksdagen må hos Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande af bestämmelser, att i motiveringen omnämnda »öfverenskommelser» må kunna begränsas eller upphöra.»

Vid motionen finnas fogade fyra bilagor angående likställighetsöfverenskommelse i staden Karlstad och dess tillämpning.

För att tydliggöra innebörden af motionärernas förslag, anser sig utskottet böra af dessa bilagor här införa följande transumt af Kungl. Maj:ts skrifvelse den 24 maj 1877: »Sedan Vi enligt nådigt bref den 7 april 1865 fastställt ett af vederbörande antaget och godkändt, Vår pröfning underställt »Förslag till likställighet i kommunala skyldigheter och rättigheter emellan samtliga medlemmar af Karlstads stadskommun» samt därvid förklarar, bland annat, hvarom nu icke är fråga, att den mellan stadskommunens medlemmar sålunda träffade öfverenskommelse om likställighet

i kommunalt hänseende skulle lända till efterrättelse, intill dess i fråga om grunderna för stadsutskyldernas fördelning och utgörande annorlunda möjligen kunde varda aftaladt eller beslutadt; så ock, efter det ett hos stadsfullmäktige i Karlstad väckt och i den ordning, som för vidtagande af ändring i berörda beskattningsgrunder stadgats, behandladt förslag till öfverenskommelse angående kommunalutskylders utgörande därstädes blifvit af stadsfullmäktige den 23 februari innevarande år antaget, hafva stadsfullmäktige uti en till Oss ställd, af Eder med skrifvelse den 5 sistlidne april öfverlämnad och, jämte anmälan, att besvär öfver stadsfullmäktiges beslut i ämnet icke till Eder inkommit, till bifall förordad ansökning, i underdåninghet anhållit, det Oss täcktes, med upphäfvande af nu gällande, genom nådiga brefvet den 7 april 1865 fastställda öfverenskommelsen, i nåder fastställa omförmälda så lydande:

»Förslag till öfverenskommelse angående kommunalutskylder i staden Karlstad.

Kommunalutskylder för stadens gemensamma behof skola, med upphäfvande af alla hittills därom gifna föreskrifter, för framtiden utgå på det sätt, denna öfverenskommelse bestämmer.

§ 1.

Stadskassan uppbär stadens alla inkomster och verkställer utbetalning af alla för stadens gemensamma behof vederbörligen fastställda utgifter.

§ 2.

Mom. 3. Af fast egendom, som icke utgör bevillning till staten, erläggas två kr. för hvarje tusental kr. af taxeringsvärdet och för högre eller lägre belopp i förhållande därefter.

§ 8.

Denna öfverenskommelse blifver gällande från och med året näst efter det, under hvilket den varder af Kungl. Maj:t stadfästad.

Efter det I, till följd af nådig remiss, infordrat och med underdånigt memorial af den 4 innevarande månad till Oss öfverlämnat magistratens i Karlstad underdåniga yttrande, hafve Vi nu låtit detta ärende Oss föredragas och därvid funnit godt att, med bifall till den gjorda ansökningen, i nåder medgifva, att ofvan intagna, af stadsfullmäktige antagna »Förslag till öfverenskommelse angående kommunalutskylder i staden Karlstad» må gälla till efterrättelse i stället för den genom ofvanberörda nådiga bref den 7 april 1865 stadfästade öfverenskommelse i berörda hänseende; dock att stadgandet i § 2 därom, att för fast egendom, hvilken icke utgör bevillning till staten, skall erläggas viss årlig afgift, icke må föranleda därtill, att utskyld till kommunen påläggas de inom stadens område belägna, staten tillhörande fastigheter i vidsträcktare mån, än som redan nu lagligen äger rum.»

Därjämte vill utskottet här meddela innehållet af Kungl. Maj:ts rörande förevarande ämne utfärdade bref den 13 april 1905, som följer:

»Genom nådigt bref den 24 maj 1877 hafve Vi medgifvit, att ett af stadsfullmäktige i Karlstad vid sammanträde den 23 februari nämnda år antaget »förslag till öfverenskommelse angående kommunalutskylder i staden Karlstad» finge gälla till efterrättelse.

I § 2 moment 3 af berörda öfverenskommelse stadgas, att af fast egendom, som icke utgjorde bevillning till staten, skulle erläggas två kronor för hvarje tusental kronor af taxeringsvärdet och för högre eller lägre belopp i förhållande därefter.

Uti en till Oss ingifven skrift hafva borgmästaren C. H. Nordenfelt och häradshöfdingen C. E. G. Odencrants, jämlikt dem af Värmlands läns landsting vid sammanträde den 20 september 1904 lämnadt uppdrag, i underdånighet hemställt, att förberörda öfverenskommelse måtte förklaras icke tillförbinda landstinget att vidare erlägga kommunalutskylder till staden för landstingets inom stadens område belägna fastigheter. Till stöd härför anföres hufvudsakligen följande. Enligt 57 § i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 borde landstinget vara befriadt från utgörande af stadsutskylder för de ifrågavarande fastigheterna, för hvilka bevillning ej erlades. Det undantag från stadgandet i 57 §, hvilket innehölls i 58 § af samma förordning, afsåge endast sådana förhållanden, som vid kommunalförordningens tillkomst vore stadgade genom lag eller allmän författning, men kunde ej vinna tillämpning i fråga om senare tillkomna förhållanden. I följd häraf kunde den genom nådiga

brevet den 24 maj 1877 fastställda öfverenskommelsen icke tillerkännas någon för landstinget bindande verkan, helst däri innehållna bestämmelser, hvilka kallades öfverenskommelse, tillkommit utan att landstinget deltagit i någon dylik öfverenskommelse eller ens blifvit i ärendet hördt.

Till följd af nådig remiss hafven I med underdånigt utlåtande den 1 nästlidne mars öfverlämnat underdåniga yttranden i ärendet af stadsfullmäktige och magistraten i Karlstad.

Därvid hafva stadsfullmäktige anført, bland annat, följande: Landstingets ifrågavarande utskylder vore uteslutande en ersättning till staden, för att staden utgjorde de real-onera, som före öfverenskommelsens trädande i kraft hvilat på fastigheten, hvilken ursprungligen varit i enskild ägo. Landstingets förvärfvande af fastigheten hade icke befriat denna från nämnda onera; men genom öfverenskommelsen hade fastslagits, att landstinget numera vore befriadt från deras utgörande in natura, hvilket åläge staden, som därför erhöle ersättning af landstinget. Den åberopade 58 § i förordningen om landsting vore äfven i förevarande fall tillämplig, då de å fastigheten hvilande real-onera vore af äldre lag bestämda. För egen del hafven I, enär från landstingets sida giltiga skäl icke syntes förebragta för en ändring af ifrågavarande af Oss den 24 maj 1877 fastställda samt af de kommunala myndigheterna i staden vidhållna och tillämpade öfverenskommelser angående kommunalutskylders utgörande därstädes, ansett landstingets framställning icke böra föranleda nådigt afseende.

Vid underdånig fördragning denna dag af detta ärende hafve Vi funnit den underdåniga framställningen icke till vidare åtgärd föranleda. Hvilket Eder till egen och vederbörandes kännedom härigenom i nåder meddelas. »

Enligt 57 § af gällande förordning om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 är medlem af en stadskommun i allmänhet skyldig att till utgifter, som för kommunens gemensamma behof böra uttaxeras, lämna bidrag i förhållande till den sammanlagda bevillning till staten för fast egendom eller för inkomst af kapital eller arbete, som enligt bevillningsförordningen blifvit honom påförd i näst förut upprättade, vederbörligen fastställda bevillningstaxeringslängd. Härifrån gör 58 § det undantaget, att, där i lag eller allmän författning är stadgadt, att viss utskyld skall utgå efter annan än nyss nämnda grund eller att vissa från skattskyldighet till staden eljest befriade invånare skola till fyllande af särskilda behof bidraga, till efter rättelse skall gälla hvad i ty fall förordnad är.

I det förslag till förordning om kommunalstyrelse i stad, som af särskilda kommitterade år 1859 afgifvits, stadgades i 4 §, att uti de kommunala rättigheter och däraf härflytande förpliktelse, som burskapsägande medlemmar af en stadskommun särskildt tillkomme, förordningen icke skulle göra någon ändring. När vid 1859—60 års riksdag Rikets Ständer hade att yttra sig öfver bland annat detta förslag, uttalade de som sin allmänna mening, att reformer af städernas municipalväsende borde stödja sig på grundsatsen af alla stadsinvånarens likställighet i kommunala rättigheter och skyldigheter. I enlighet härmed ansågo Ständerna, att 4 § borde erhålla den lydelsen, att i såväl de kommunala rättigheter, hvilka dittills uteslutande tillkommit burskapsägande borgare, som de särskilda skyldigheter af nämnda art, hvilka sådana borgare ålegat, jämväl de, hvilka enligt förordningen vore medlemmar af stadskommunen, ägde taga del, såvida icke samma rättigheter och skyldigheter vore genom rikets grundlagar vissa klasser af stadens medlemmar särskildt förbehållna. Då Ständerna emellertid samtidigt lämnade den föreslagna 71 §, hvilken i förordningen nu motsvaras af 58 §, oförändrad, uppstod mellan det generella stadgandet i 4 § och 58 § stridighet, som af Kungl. Maj:t vid författningens slutliga utfärdande på det sätt löstes, att uti 4 § inrycktes en hänvisning till därefter i författningen förekommande inskränkningar. Härigenom frångicks emellertid den uttalade allmänna principen. Med anledning häraf och under uttalande af att enhet och sammanhang i förvaltningen af städernas angelägenheter sålunda fortfarande skulle komma att saknas, anhöllo Ständerna i en den 13 juni 1863 till Kungl. Maj:t afåten skrifvelse, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för att i vidsträcktare mån, än dittills låtit sig göra, den i förordningen om kommunalstyrelse i stad nedlagda grundsats om likställighet mellan kommunens alla medlemmar i afseende å kommunala rättigheter och skyldigheter måtte kunna genomföras. Denna Rikets Ständers skrifvelse föranledde utfärdandet af det i motionen omnämnda cirkulär den 10 juli 1863. Häri ålades öfverståhållareämbetet i afseende å Stockholm och Konungens befallningshafvande i länen för öfriga städer att, där icke redan öfverenskommelse blifvit träffad om sådan likställighet mellan kommunens alla medlemmar i afseende å kommunala rättigheter och skyldigheter, som Rikets Ständer sålunda afsett, höra vederbörande, huruvida de *själfmant* ville om en dylik likställighet sig förena. Härvid borde iakttagas, att för de städer, där stadsfullmäktige funnes antagna, yttranden skulle infordras särskildt från desse och särskildt från stadens borgerskap, samt att i de städer, där kommunens beslutanderätt utöfvades vid allmän rådstuga,

borgerskapet jämväl, om någon vid den allmänna rådstugan sådant påkallade, skulle lämnas tillfälle att särskildt i ämnet sig uttala. Handlingarna i vederbörande ärende borde sedan, åtföljda af magistratens och befallningshafvandens utlåtande, för hvarje stad för sig till Kungl. Maj:ts pröfning insändas.

Med anledning af nu berörda cirkulär har ett stort antal s. k. likställighetsöfverenskommelser träffats inom rikets städer och sedermera af Kungl. Maj:t pröfvats och fastställt. Dessa öfverenskommelser hafva afsett icke blott utjämnande af de burskapsägande och icke burskapsägande samhällsmedlemmarnes rättigheter och skyldigheter, utan äfven sättet för framtida fullgörande af de skyldigheter, som förut hvilat uteslutande å stadstomter och stadsländerier eller andra stadsjordar, samt bestridande af kostnaderna härför. Den här ofvan nämnda öfverenskommelsen rörande likställighet i Karlstad är af sådan art.

Såsom redan namnet angifver, äro sådana öfverenskommelser att betrakta och behandla såsom aftal, låt vara af en viss offentligt-rättslig karaktär. Föreskriften om desammas tillvägabringande uttrycker också tydligt, att de skulle af vederbörande *själfmant* ingås. Förändringar eller upphäfvande af hvad sålunda blifvit bestämdt torde därför, om sådant ej kan åstadkommas genom rättegång, böra genomföras på samma väg, som anlåtats vid bestämmelsens tillkomst, eller genom frivillig öfverenskommelse, som af Kungl. Maj:t fastställles. Vid sådant förhållande läser det väl icke kunna tillstyrkas att, såsom motionärerna föreslagit, allmänna bestämmelser af Kungl. Maj:t utfärdas om berörda öfverenskommelsers begränsande eller upphäfvande.

Utskottet får alltså hemställa,

att ifrågavarande motion ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 mars 1906.

På lagutskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.

Reservation

af herr *Jansson*:

»Då det af motionärernas framställning framgår, att Värmlands läns landsting icke varit vid ifrågavarande uppgörelse hört, har jag ansett, att utskottet bort hemställa,

att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida och på hvad sätt åtgärder må kunna vidtagas i det syfte motionen afser».

Herr *Cederberg* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i behandlingen af detta ärende inom utskottet.
